

ZRÓŻNICOWANIE JA-AUTORA I WIZERUNKU AUTORA W PROZIE ROSYJSKIEJ OSTATNIEGO TRZYDZIESTOLECIA XX WIEKU

Streszczenie. Artykuł jest poświęcony charakterystyce Ja-autora w dziełach literatury rosyjskiej, problemowi korelacji między wizerunkiem autora i Ja-autora.

Słowa kluczowe: wizerunek autora, Ja-autora, Ja-bohatera, treść.

THE DIFFERENTIATION I AM-AUTHOR AND THE IMAGE OF THE AUTHOR RUSSIAN PROSE IN OF THE LAST THIRD THE TWENTIETH CENTURY

Abstract. The article is devoted to the characteristic I-author at the writings the Russian literature, problem of correlation character author and I-author.

Key words: character author, I-author, I-character, text.

I. Kuzawa
kierownik działu
Rożyszczeńskiej
administracji państwowej,
doktorant
Wschodnioeuropejskiego
Narodowego
Uniwersytetu
im. Lesi Ukrainki
(m. Łuck, Ukraina)

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ Я-АВТОРА ТА ОБРАЗУ АВТОРА В РОСІЙСЬКІЙ ПРОЗІ ОСТАННЬОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.

Анотація. Стаття присвячена характеристиці Я-автора у творах російської літератури, проблемі взаємовідносин образу автора та Я-автора.

Ключові слова: образ автора, Я-автора, Я-героя, текст.

Образ автора, як стверджує Л. Баткін, коли він писав про Петрарку: „все его личные признания – сплошная „литература“, риторический артефакт, тщательно отфильтрованное самописание взамен реальной биографии. Что перед нами не эмпирическое, а некое идеальное и образцовое „Я“. Короче, что в рассказанном им о себе ничего нельзя принимать доверчиво и буквально, брать за чистую монету” [2, с.5]. Висловлена Л. Баткіним теза може слугувати підґрунтям для подальшого осмислення історичного розвитку *Я-автора* на багатьох етапах літературного процесу в різних національних літературах, зокрема, російській останньої третини ХХ ст. Рішення цього завдання може бути успішним тоді, коли твори цього часу в російській літературі розглядатимуться у широкому європейському літературному контексті.

Проблемі образу автора присвячено багато робіт. Проте, залишається відкритим питання про *Я-автора*, взаємовідносин між образом автора та *Я-автора*. Тому метою розвідки є розгляд взаємодії **гармонійного-ідеального** і **дисгармонійного Я-автора**; відмінностей між образом автора і *Я-автора*. Відправним пунктом є визначення – **гармонійне Я-автора**, його самосвідомість. **Гармонійне, ідеальне Я-автора** зображене в епоху ренесансу і знаходиться на одному полюсі парадигми. На іншому – **дисгармонійне Я-автора**, що представлено в літературі постмодернізму (Вен. Єрофєєв „Москва Петушки“, та ін.). Між цими полюсами безліч типів *Я-автора*, які є **цілісні** (у творах К. Симонова, В. Астаф'єва, В. Белова, В. Распутіна тощо) і **нецілісні** натури (твори Вен. Єрофєєва, В. Пилєвіна та ін).

У неокласичній російській літературі, за класифікацією Г. Нефагіної, у творах „жестокое реализма” та „неопочвенников”(В. Астаф'єв, В. Распутін та ін), у документальній

прозі кінця ХХ ст. (К. Симонов, О. Адамович та ін) *Я-автора* виступає як цілісна особистість, внутрішній світ якої спирається на людські і національні цінності. Таке *Я-автора* виступає оберегом людини, бореться проти її дегуманізації, яка загрожує повною деградацією. Цілісне *Я-автора* перебуває в конфлікті з руйнівними процесами часу, наступ якого зустрічає опір збоку *Я-авторів* у творах „Царь-рыба”, „Прокляты и убиты”, „Веселый солдат” В. Асаф’єва, „Экологический роман” С. Залигіна, „Прощание с матерой”, „Пожар”, „Дочь Ивана. Мать Ивана” В. Распутіна, в циклі повістей В. Маканіна „Линия судьбы. Линия жизни” та ін. Всі ці твори різні за своєю структурою і тією роллю, яку відіграє в ній *Я-автора*. В одних творах – там де оповідь йде від першого лица – *Я-автора* виступає як *Я-героя*, і безпосередньо входить в систему образів; в інших – де оповідається від третього лица – воно наближається до образу автора і виявляється насамперед, через його позицію.

У першому випадкові, коли нарація здійснюється „Я” можна спостерігати активний початок. Наприклад, повість В. Астаф’єва „Веселый солдат” починається фразою „Четырнадцатого сентября одна тысяча девятсот сорок четвертого года я убил человека. Немца. *На войне.*” (курсив мій – І. К.) [1]. Фраза-констатація, що розпочне мотив, який буде згодом закольцований і завершиться трохі зміненою фразою-присудом: „ убил человека. Немца. *На картофельном поле*”, людини, яка не знімає з себе відповідальності. Заміна уточнення місця, де сталася подія: **убил ... на войне на убил ... на картофельном поле** – суттєва за своїм змістом. Якщо на початку твору в *Я-автора* присутнє виправдання (*на войне*), то наприкінці (*убил на картофельном поле*) цього не тільки не має, але, навпаки з’являється мотив провини і особистої відповідальності. Обрамлення тексту даними фразами – свідчить, про еволюцію *Я-автора*, яка дає змогу скласти уявлення про образ автора, alter ego В. Астаф’єва кінця 90-х років минулого століття. Не випадково *картофельное поле* (картопля – другий хліб) починає взаємодіяти з образом хлібного, яке було створене людиною. У підтексті виникає запитання, що ставить перед собою автор: як могло статися, що людина, яка створила хлібне поле, убила людину на хлібному полі?

Після прочитання цього твору виникає образ автора – філософсько- мислячої людини. Цей образ автора не співпадає ні з образом *Я₁-автора*, ні *Я₂- автора*.

У другому ряді творів, де наратив йде від 3-ї особи, такого активного початку самовираження не відбувається, хоча автор не знімає відповідальності за свою долю і долю інших людей. У цьому плані дуже цікава структура романів „Линия судьбы. Линия жизни” В. Маканіна. Цей цикл представляє єдиний текст, який склався з повістей, що написані в різні часи, та існують як окремі твори. Проте, у книзі вони набувають більш глибокого змісту, тому що кожна повість виступає як певний розділ в житті персонажів. Композиція книги двохчастинна. Перша – „Ключарев-роман” – складається з творів „Ключарев и Алимускин”, „Голубое и красное”, „Повесть о старом поселке”, „Лаз”, „Стол, покрытый сукном с графином посредине”; друга – „Светик-роман” – включає в себе твори „Старые книги” та „Погоня”.

У першій частині циклу центральна фігура, що пов’язує всі повісті в єдиний текст, – Ключарьов, – чоловік, у якого все складається само собою, який сам ні на що не впливає. Ключарьов не названий тільки в останній повісті „Стол, покрытый сукном с графином посредине”, але він міг бути саме тією людиною, яка була придушена страхом, тому що мотив страху є наскрізним в частині „Ключарев-роман”.

У другій частині – „Светик-роман” – активна жінка намагається побудувати, створити свою долю, що їй не вдається. Письменник примушує замислитись над суб’єктивними і об’єктивними причинами того, чому доля людини не складається, а особистість не відбувається.

На наш погляд, слушно написано в анотації до творів, що „Книга Владимира Маканина, признанного мастера современной русской прозы, состоит из двух частей. В первой части („Ключарев-роман”) показан жизненный путь человека, которым управляет судьба. Во второй части („Светик-роман”) рассказывается, как жизнь человека меняется, если он идет на поводу своих желаний и чужих обстоятельств”[6, с.2].

Над всім цим чітко вимальовується у свідомості реципієнта *Я-автора*, яке дає змогу судити про образ автора, тобто самого письменника В. Маканіна. Примушує замислитись над причинами того, як складається доля людини, над тим, що є наше суспільство. Це така структура, де *Я-автора* не входить в текст, а існує поза ним і в той же час його риси яскраво визначаються через поетику тексту.

Я-автора тексту та образ автора можуть не співпадати (це стосується тих творів де оповідь йде від першого лица („Повести Белкина” О. Пушкіна та ін.), а можуть бути співзвучними. Наприклад, хоч і різні астаф'євські та маканінські *Я-автори*, але вони мають між собою і спільні деталі, і головне що їх зближує – біль за людину. Це той стиржневий мотив, який об'єднує *Я-автора* з образом автора. У цих випадках образ автора відзеркалюється в *Я-автора*.

Покладені в один ряд різножанрові твори дають можливість виявити типологічні риси *Я-автора* в літературі останньої третини ХХ ст. Мабуть для цього ідеальним є людина, насамперед, позбавлена дрібного егоїзму, що не вважає себе царем природи, не визнає насильства і здібна виборювати справедливе і розумне життя. Проте, на жаль, досягнення ідеалу спотворює сурова дійсність.

В словнику-довіднику пишеться: „образ автора – двійник реальної особистості письменника, змальоване ним уявлення про себе і відтворене у свідомості читача” [5, с.513].

Таке визначення образу автора не може послужити визначенням *Я-автора*. Аналіз текстів, де йдеться оповідь від першої особи, *Я-автора* іноді, в одних випадках, майже дорівнює образу автора (наприклад твори, де велику роль відіграє біографічний чинник). Проте, і тут образ автора ширше ніж *Я-автора*, яке виступає в певних структурах як *Я-героя* (К. Симонов „Глазами человека моего поколения” та ін.). На користь тези, що образ автора ширше *Я-автора* служить те, що образ автора завжди один, тоді як *Я-автора* буває декілька. Наприклад „Повести Белкина” О. Пушкіна, твір М. Зощенко „Талисман” („Шестая повесть Белкина”), який детально проаналізований в книзі Л. Кісельовой [4, с.162-199], де *Я-автора* – це А.П., Белкін та оповідач кожної повісті. Всі вони є образами створеними О. Пушкіним. Кожний *Я-автора* не дорівнює образу автора і жоден з них не є двійником реальної пушкінської особистості. Всі вони відрізняються від О. Пушкіна, від того його образу, що складається після прочитання „Повестей Белкина”, світоуявленням, культурою, мовою, соціальним положенням. Однак кожен з них виступає оповідачем (наратором). Пушкінського автобіографізму у цих повістях немає. Дещо подібне бачимо і в романі Л. Леонова „Пирамида”.

Однак і у творах, де велику роль відіграє біографічний чинник повністю *Я-автора* також не є двійником автора. Більше того, в них *Я-автора* виступає як персонаж і змальовується за законами будь-якого образу. У таких творах, як „Глазами человека моего поколения” К. Симонова, або „Веселый солдат” В. Астаф'єва не знімається проблема взаємодії, що існує, між словом автора, який знає все і словом *Я-героя*. Конфліктність полягає в тому, що потрібно вирішити як писати. Чи надати слово *Я-автору* і не втручатися в нього? Чи представити можливість автору самому дати оцінку всьому тому і як бачить дійсність *Я-автора*?

Типологія творів виявлена. Вона нагадує ту, яка була знайдена Дм. Фурмановим в романі „Чапаев”, аналізуючи який Г. Беляя писала: „Найденный Дм. Фурмановым в романе „Чапаев” выход из борьбы слова автора и слова героя, в структуре повествовательной формы был и отражением, и одной из форм преодоления существенного противоречия, присутщего сказау и его разновидностям”[3, с.84].

І ще: „при внимательном исследовании обнаруживается скрытая полемичность книги: история отношений Чапаева и Клычкова выступает как сложное взаимодействие материала (огромный запас фактов и наблюдений над Чапаевым) и авторской мысли (корректирующее, аналитическое обобщающее зрение Клычкова)”[3, с.256].

Кличков, прототипом якого був сам Дм. Фурманов знаходився в середині подій і мав про все своє уявлення. Він був людиною, яка набувала досвіду. Його оповіді, як указує Г. Белова, про Чапасава, мають внутрішню тему – „герой і героїзм”. Підкреслимо цей важливий момент тому, що показується як Кличков мусив відмовитись від своїх попередніх уявлень під впливом реальної дійсності. Дм. Фурманов був людиною, досвід якої ширше за досвід Кличкова. Він був над подіями, знав все і тому мав право оцінювати свого протагоніста (тобто головного героя).

Подібне спостерігаємо в книзі К. Симонова „Разные дни войны” та „Глазами человека моего поколения”, де, особливо в другій книзі, протагоністом являється *Я-автора*.

По-різному, з допомогою *Я-автора* здійснюється нарративна стратегія. Один з таких типів *Я-автора* знаходиться над подіями і в певні моменти уривається в структуру тексту („Печальный детектив” В. Астаф’єва), розкривається його ставлення. У творі „Пожар” В. Распутін наближається за формою до В. Астаф’єва. Інші відносини між автором і *Я-автора* у книгах К. Симонова „Глазами человека моего поколения” і „Разные дни войны”, де автор над подіями, знаходиться ззовні, пише з верхів’я Перемоги. *Я-автора* йде за подіями, разом з подіями, з глибини подій.

Всі ці спостереження допомагають з’ясувати як в історії літератури змінюється герой – *Я-автора*, які він набуває характерні чинники, та притаманні йому риси, як у зв’язку зі змінами соціокультурного середовища все це відбивається на поняттях *дискурс* і *нарративна стратегія* творів. А разом з тим виникає необхідність простежити і ті взаємодії, що відбуваються між *Я-автором/Я-героєм* та образом автора. Але при цьому, слід пам’ятати, що *Я-автора* і образ автора не є синонімами навіть тоді, коли вони максимально наближаються один до одного.

Література:

1. Астафьев В. Веселый солдат // В. Астафьев / Новый мир. – 1998. – №5-6
2. Баткин Л. Петрарка на острие собственного пера // Л. Баткин /. – М.: Книга, 1995. – 196 с.
3. Белая Г. Стилевое развитие советской прозы двадцатых годов // Г. Белая /. – М.: Наука, 1977. – 254с.
4. Киселева Л. Пушкин в мире русской прозы XX века // Л. Киселева /. – М.: Наследие, 1999. – 362с.
5. Гром’як Р. Літературознавчий словник-довідник // Р. Гром’як, Ю. Ковалів /. – К.: ВЦ „Академія”, 1997. – 752с.
6. Маканин В. Линия судьбы и линия жизни: Романы // В. Маканин /. – М.: ЗАО Изд-во Центрополиграф, 2001. – 601с.

THE DIFFERENTIATION I AM-AUTHOR AND THE IMAGE OF THE AUTHOR RUSSIAN PROSE IN OF THE LAST THIRD THE XX CENTURY

I.Kuzava

The image of the author, according to L. Batkin when he wrote about Petrarch: "all of his personal recognition – solid literature, rhetorical artifact, carefully filtered instead of describing a real biography. Not empirical, but a kind of perfect and exemplary "I". In short, what is told them about yourself you can't take anything literally and trustingly, to take at face value" [2, p. 5]. Made L. Batkin thesis can serve as a basis for further understanding of the historical development I-the author in many stages of the literary process in different national literatures, particularly Russian, last third of the twentieth century. The solution to this problem can be successful when the works of this time in the Russian literature are considered in the wider European literary context.

The problem is the way the author devoted a lot of work. However, the question remains open I-author, the relationship between the image of the author and I am the author. Therefore, the aim of intelligence is the consideration of harmonious interaction is the ideal and disharmonious I-the author; the differences between the image of the author and I am the author. The starting point is the definition of a – harmonious I-the author, his identity. Harmonious, ideal self-the author depicted in the Renaissance and is situated at one extreme of the paradigm. On the other – disharmonie I-author that presented in the literature of postmodernism (Ven. Erofeev "Moskva Petushki", etc.). Between these poles a variety of types I-author, which are holistic (in the works of K. Simonov, V. Astafiev, V. Belov, V. Rasputin, etc) and Nels nature (works of the Veins. Erofeev, V. Pilevina, etc).

In a neo-classical Russian literature classification G. Negage, in the works of the "brutal realism" and "neophotonics"(V. Astafiev, V. Rasputin, etc), in documentary prose of the late twentieth century. (Col. Simonov, A. Adamovich, etc) I-the author speaks as a whole person, the inner world which is based on human and national values. I-author is the talisman of human rights, struggling against their dehumanization, which can lead to total degradation. Holistic I the author is in conflict with devastating processes of time, the occurrence of which encounters resistance from the I-authors in the works of the "King of fish", "Damned and killed", "Gay soldier". Asafiev, "Environmental novel" S. Shalygina, "Farewell to the mothers", "Fire", "Daughter of Ivan. The Mother Of Ivan". Rasputin, in a series of stories by V. Makanin's "Line of fate. Life line", etc. All these works are different in their structure and the role it plays in I-author. In some works where the narrative goes from first person – I-the author acts as a I-character, and directly enters the system of images; in others, narrating in the third person – it's getting closer to the image of the author and is manifested primarily through his position.

In the first case, when naraca is "I" can be observed. For example, the novel by V. Astafiev "Merry men" starts with the phrase "one Fourteenth of September nineteen forty-four, I killed a man. German. In the war." (my emphasis – I. K.) [1]. The phrase is a statement that will start the motive, which will subsequently sokolovoi and completed a slightly modified sentence-by sentence: "killed a man. German. In a potato field", a person who can not absolve itself of responsibility. Replacing the exact place where the event occurred: killed ... in the war ... killed in a potato field is significant in its content. If at the beginning of the works in I-author to present an excuse (for war), then at the end (killed in a potato field) not only has not, but, on the contrary appears the motif of guilt and personal responsibility. The framing of the text of these phrases – witness, about the evolution of I-author, which gives you the opportunity to get an idea about the image of the author, alter ego V. Astafiev the end of the 90-ies of the last century. Not accidentally, the potato fields (potato – the second bread) begins to interact with the image of bread, which was created by man. In the subtext the question arises, what does the author: how could it be possible that the person who created the corn-field, killed a man in the grain field?

After reading this work there is an image of the author – philosophical - thinking man. This way the author doesn't match any way a the author nor JA2 - author.

In the second row of works where the narrative goes from 3rd person, such active principle of expression does not occur, although the author does not takes responsibility for their fate and the fate of other people. In this respect, very interesting is the structure of the novels "the Line of destiny. Life line". Makanin's. This cycle represents a single text that has emerged from stories written in different times, and exist as separate works. However, in the book, they gain a deeper content because each story acts as a specific section in the lives of characters. The composition of the book of dvojcatka. The first is "Klyucharev Roman", consists of works "Klyucharev and Alimushkin", "Blue and red", "the Story of the old village", "LAZ", "a Table covered with cloth, with a carafe in the middle"; the second – "Shine-romance" includes works by "Old books" and "the Chase".

In the first part of the cycle, the Central figure that binds all of the story in a single text, – Klyucharev, – the person at whom it practically writes itself, which itself has no effect. Klucharev

not only named in the last story "a Table covered with cloth, with a carafe in the middle", but he could be the person that was silenced by fear, because the motive of fear is through "Klyucharev Roman".

In the second part – "Shine-a novel" is an active woman trying to build, to create their own destiny that she can't. The writer raises questions about subjective and objective reasons why the destiny of man is not formed, and personality is not happening.

In our opinion, is fairly written in the annotations to the works, "a Book by Vladimir makanina, acclaimed master of contemporary Russian prose, consists of two parts. In the first part ("Klyucharev Roman") shows the life of the man who controls fate. In the second part ("Lightyear-Roman") tells how the life of a man changes when he goes on about their desires and circumstances of others"[6, p. 2].

Above all this clearly emerges in the mind of the recipient I-author, which allows to judge about the author, i.e. the writer Vladimir Makanin's. Makes one wonder about the reasons, as is the fate of man, over what has our society. This is a structure where I-author is not included in the text, but exists outside it and at the same time, his features bright determined through the poetics of the text.

I am the author of the text and the image of the author may not coincide (this applies to those works where the narrative goes from first person ("Belkin's stories" Alexander Pushkin and others), and can be in tune. For example, even though different Astaf WSC macanns and I-the authors, but they have among themselves and shared the details, and most importantly what brings them together is a pain for the man. This is sterzhnei motif, which unifies I with the image of the author. In these cases, the image of the author Tirajana in I-author.

In one location a number of works of different genres by giving an opportunity to identify typological features of I-author in the literature of the last third of the twentieth century. Apparently this is the perfect man, first of all, devoid of petty egoism that he does not consider himself the king of nature, does not admit of violence and able to fight for a fair and reasonable life. However, unfortunately, the realization of the ideal distort the harsh reality.

The dictionary-Handbook is written: "the image of the author – the DoppelgangeR of a real personality of the writer, he has described the sense of self and reproduced in the mind of the reader" [5, p. 513].

This definition of the image of the author cannot serve as the definition of I-author. The analysis of texts, the narrative in the first person, I-the author sometimes, in some cases, almost equal to the image of the author (e.g., works where the big role is played biographical factor). However, and here the image of the author's wider than I-author, which acts in certain structures such as I-hero (K. Simonov "the Eyes of a person of my generation", etc.). In favor of the thesis that the wider image of the author I the author is the fact that the image of the author is always one, whereas the author can be more. For example, "Belkin's stories" Alexander Pushkin, essay N. Zoshchenko "the Talisman" ("the Sixth tale of Belkin"), which is analyzed in detail in the book by L. Mcelvoy [4, pp. 162-199], where I-the author is A. P., Belkin and the narrator of each story. They are all images created by V. Pushkin. Each I-author is not equal to the image of the author and none of them is the real double of Pushkin's personality. They differ from A. Pushkin, from his image, which one gets after reading "tales of Belkin", swetnam, culture, language, social status. However, each of them acts as the narrator (the had always believed). Pushkin autobiographysm in these novels is not. Something similar is to be seen in L. Leonov's novel "the Pyramid".

However, in works where large role played by biographical factor I-author is not a double of the author. Moreover, in them I am the author appears as a character and is described by the laws of any image. In works such as "the Eyes of a person of my generation", K. Simonova, or "Merry men". Astafyev not removed the problem of the interaction that exists between the word of the author, who knows everything and the word I-hero. The conflict is that you need to decide how to write. Or to give the floor to I-author and not to intervene in it? Or present the opportunity to the author to evaluate everything and how he sees the validity of I-author?

The typology of works found. It resembles one that was found by D.M. Furmanov in the novel "Chapaev", analyzing which G. White wrote: "Found a D.M. Furmanov's novel "Chapaev" out of the struggle of the author's words and the words of the hero in the narrative structure of the form was a reflection of, and a form to overcome significant contradictions inherent in rabies and its varieties"[3, C. 84].

And again: "a careful study reveals hidden insight the book: the history of the relationship between Chapaev and Klychkov acts as a complex interaction of material (huge stock of facts and observations of Chapaev) and the author's thought (all analytical synthesis vision Klychkov)"[3, p. 256].

Klychkov, the prototype of which he was a D.M. Furmanov was in the thick of things and had all their own idea. He was a man who acquired experience. His narration, as pointed out by G. Belova, the Public, have an inner theme of "character and heroism". We will emphasize this important point because, as shown Klychkov was forced to abandon his earlier views under the influence of reality. D.M. Furmanov was a man whose experience is wider experience Klychkov. He was over the events, knew about and therefore had the right to assess its protagonist (i.e. main character).

Such observed in the book of Simonov "the war" and "the Eyes of a person of my generation", where, especially in the second book, the protagonist is I-author.

In different ways, using I-author is the narrative strategy. One of those types I-author is over the events and at certain times bursts into the structure of the text ("the Sad detective". Astafiev), reveals his attitude. In his work "the Fire" by V. Rasputin approaching in form to V. Astafiev. Other relationship between the author and me-the author in the books by K. Simonov "the Eyes of a person of my generation" and "the war", where the author of the above events is outside of us, writes from the upper reaches of Victory. I am the author goes over the events, together with events, from the depth of events.

All these observations help to explain how in the history of literature is changing the hero – I am the author that it takes on a characteristic factors, and inherent traits as due to changes in the socio-cultural environment-all this is reflected in the concepts of discourse and narrative strategy works. And yet there is a need to trace and the interactions that occur between I-the author-hero and the image of the author. But, remember that I am the author and the image of the author are not synonymous even when they are very close to each other.

Reference:

1. Astaf'ev V. Vesel'nyj soldat // V. Astaf'ev / Novyj my'r. – 1998. – #5-6
2. Batky'n L. Petrarka na ostr'y'e sobstvennogo pera // L. Batky'n /. – M.: Kny`ga, 1995. – 196 s.
3. Belaya G. Sty`levoe razvy`ty'e sovetskoj prozy dvadczatyx godov // G. Belaya /. – M.: Nauka, 1977. – 254s.
4. Ky`seleva L. Pushky'n v my're russkoj prozy XX veka // L. Ky`seleva /. – M.: Nasledy`e, 1999. – 362s.
5. Grom'yak R. Literaturoznachy`j slovny`k-dovidny`k // R. Grom'yak, Yu. Kovaliv /. – K.: VCz „Akademiya”, 1997. – 752s.
6. Makany'n V. Ly`ny`ya sud`bi y` ly`ny`ya zhy`zny`: Romany // V. Makany'n /. – M.: ZAO Y`zd-vo Centropoly`graf, 2001. – 601s.